СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 154. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 8-го серпня 1945. No. 154. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, August 8, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

АМЕРИКА УЖИВАЄ АТОМІЧНОЇ БОМБИ У ВІЙНІ ПРОТИ ЯПОНІЇ

Президент Труман проголосив з Білого Дому в понеділок 6. серпня, що попереднього дня, тобто в неділю 5. серпня 1945. перший раз в історії ужито у війні атомічної бомби. Її скинено на японське місто Гірошіма з американського бомбовика Бі-29. Докладніші вісти про це подав секретар війни Генрі Стимсон.

Нову зброю називають найстрашнішою в історії. Вона має вибухову силу 20,000 фунтів найсильнішого вибухового матеріялу, що його в науці називають TNT і вживають до виробу бомб. Нова атомічна бомба може наробити шкоди за 2,000 найсильніших бомб, досі вживаних, що то їх називають англійці „гренд слем".

Президент у своїй оповістці виявив, що нова бомба „запрягає основну силу, яка порушає вселенну. Силу, з якої сонце тягне свою могутність, випущено проти тих, які розпочали війну на Далекому Сході". Президент остеріг Японію, що ще сильніші бомби приготовляються і коли японці не приймуть аліянтських умов щодо здачі, вони мусять бути приготовані на такий дощ страхіть із повітря, якого земля не бачила.

Секретар війни Стимсон заповів, що нова зброя буде велитенською поміччю у скороченню війни проти Японії. Він теж оприлюднив, що заки вироблено нову бомбу, треба було видати 2 біліони долярів на будову фабрик і досвіди. Треба було зібрати всі найліпші наукові сили з Америки і з Анґлії і в тайні працювати над новим винаходом ще від 1939. р. Разом працювало 125,000 робітників у різних околицях над виробом поодиноких складових частин, а ніхто з робітників не знав, до чого все те змагає.

Президент зясував ці змагання як перегони із німецькими змаганнями і ці перегони виграла Америка. Німці надіялися при помочи нового винаходу запрягти у неволю цілий світ. „Ми можемо бути вдячні Божому Провидінню, що німцям вдалося виробити лише обмежену кількість Бомб V-1 і V-2, і що їм зовсім не вдалося виробити атомічної бомби" — сказав президент у своїм комунікаті.

Ми призначили $2,000,000,000 на найбільшу гру в світі і ми її виграли. Одначе найбільшим дивом не є величина підприємства, ані таємничість, але це, що найбільші таланти змогли злучити докупи найбільш складні частини винаходів з ріжних ділянок науки і придумати один плян, який був можливий до виконання".

НАЙБІЛЬШЕ ДОСВІДЧЕНИЙ ЛЕТУН ЗГИНУВ У ВИБУХУ.

У Борбан, в Каліфорнії, згинув майор Ричард Бонґ, найбільше досвідчений американський летун. Він мав 26 декорацій за свої осяги, між ними і найціннішу почесну Конґресову медалю, хоч мав щойно 24 літ життя. Армія цінила його досвід так високо, що його звільнили від дальших полетів у війні на те, щоб він міг експериментувати у безпечному місці. Саме при такому „беспечному" експерименті з новим літаком Стріляюча Зоря він загинув. Літак вилетів з майдану і ледви піднявся понад дерева, як наступив вибух і вбив Бонга.

ЖНИВА ПОТЕРПІЛИ ВНАСЛІДОК ДОВГИХ ДОЩІВ.

Безупинний дощ, який дався взнаки населенню східних стейтів упродовж липня, наробив багато шкоди фармерам. Огородники не були всилі зібрати тисячі бушлів найдобірніших овочів, а повені з дощу позаливали фарми з огородиною. Збіже, зібране за погоди, не можна було звезти на піддаша і воно зросло на дощи. У південній частині стейту Ню Джерзі дуже потерпіли брескви, а незвичайно важко збирати помідори, які звичайно в теперішньому часі йдуть на продаж до Ню Йорку.

СТВЕРДЖУЮТЬ ПРИПІЗНЕННЯ РЕКОНВЕРЗІЇ.

На зібранню екзекутивної ради Американської Федерації Праці у Шікаґу ствержено, що внаслідок посиленої праці для воєнних цілей занедбано справу реконверзії. Рада висловлює погляд, що занедбання підготови плянів для переміни воєнної промисловости на мирну може викликати замішання в ділянці праці і може викликати повоєнну депресію. Коли урядові чинники не звернуть більше уваги на підготову реконверзії, мир може привести Америці економічну катастрофу. „Наш край менше приготований сьогодні до миру ніж був приготований до війни вчасі нападу на Перл Гарбор" — сказано у звіті з нарад.

Совети признали Фінляндію й Румунію зовсім несподівано

Совети повідомили департамент стейту у Вашінґтоні в понеділок 6. серпня, що вони підняли дипльоматичні звязки з урядом Фінляндії і Румунії. Це сталося неожидано, коли на візиту у стейтовім департаменті явився виконуючий обовязки совєтського амбасадора Микола В. У. Новіков у заступстві амбасадора Андрія Громика, який виїхав на конференцію до Потсдаму. Цей крок Совєтів вважається як перший крок для прояснення ненормальних відносин у кількох краях Европи. — На чолі фінляндського уряду стоїть тепер премієр Юбо Пасаківі, а на чолі румунського бувший провідник селянської партії Петро Гроза.

УСПІШНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ У ПИТСБУРЩИНІ

З Питсбурґа наспіла до редакції „Свободи" телеграма такого змісту: „У неділю 5. серпня до Вест Вю Парку в Питсбурґу прибуло 6,000 людей на Український День, з якого дохід призначений на допомогову акцію. Усі парафії із своїми священиками взяли громадну участь. Хори попописувалися своїми програмами. Свято відкрив Шабатура, головним промовцем був д-р Галан, майстром церемоній був Панчак. Іменем комітету В. Малевич".

ПОМЕР СЕНАТОР ГАЙРЕМ ДЖАНСОН

У шпитали маринарки в Бетседа, Мд., помер у 78. році життя сенатор Гайрем Джансон з Каліфорнії. Він був членом конґресу від 1916. р. і належав до найбільше діяльних політиків. Він вславився тим, що неприхильно поставився до плянів президента Вилсона для заложення Ліґи Націй і став на боці тих, що недопустили до ратифікування ліґи американським сенатом. Вчасі недавного голосування над ратифікацією чартеру Обєднаних Держав він був єдиним членом сенатської комісії закордонних справ, що віддав свій голос проти ратифікації.

ВАНДЕРБЕРҐ НЕВДОВОЛЕНИЙ ЗО ЗВІТУ ТРЬОХ ПОТУГ

Сенатор Артур Г. Вандерберґ зажадав виясненння звіту з конференції Трьох Потуг, а це щодо „неясної заяви про свобідні вибори в Польщі", а також і щодо свободи преси. Він назвав такі заяви звичайними реторичними фразами, які не сповняють зобовязань, затягнених у Ялті.

ТУРЕЦЬКО-РОСІЙСЬКЕ НАПРУЖЕННЯ

Туреччина зірвала переговори зо Советським Союзом за російські домагання. Турки не тільки не годяться віддати Росії територію на Кавказі та дати їй права до Дарданелів, але й готові за те радше воювати, хочби без надії на виграну, ніж уступати перед загрозою.

ТРУДНОЩІ ІТАЛІЙСЬКИХ ВИБОРІВ

Британські вибори пригадали італійцям, що вони мусять незадовго відбути свої перші справжні пофашистівські вибори. Відбуття цих виборів получене з поважними труднощами, які для американців, для котрих голосування є так природною річчю, як купівля в крамниці, видаються комічними. Що ці трудноші є справжні, видно хочби з того, що для виборів треба зробити 60,000 бальотових скринок для 30 міліонів голосів.

ПЕРШІ „ОПЕРАЦІЙНІ" ЗБОРИ „УНРРА"-И

У Лондоні зібралися в вівторок перші „операційні" збори Допомогової й Реґабілітаційної Адміністрації Обєднаних Держав. На збори прислали своїх делеґатів 44 держави. Президує на зборах Герберт Лімен, бувший губернатор стейту Ню Йорк, що є генеральним директором організації. Збори розглядають боротьбу проти холоду, голоду й безробіття в Европі. Організація мала надію, що буде мати до розпорядимости півтретя біліона долярів; вона має тільки 1 біліон 800 міліонів.

ПОВІНЬ САМОГУБСТВ ПО РАЙХУ

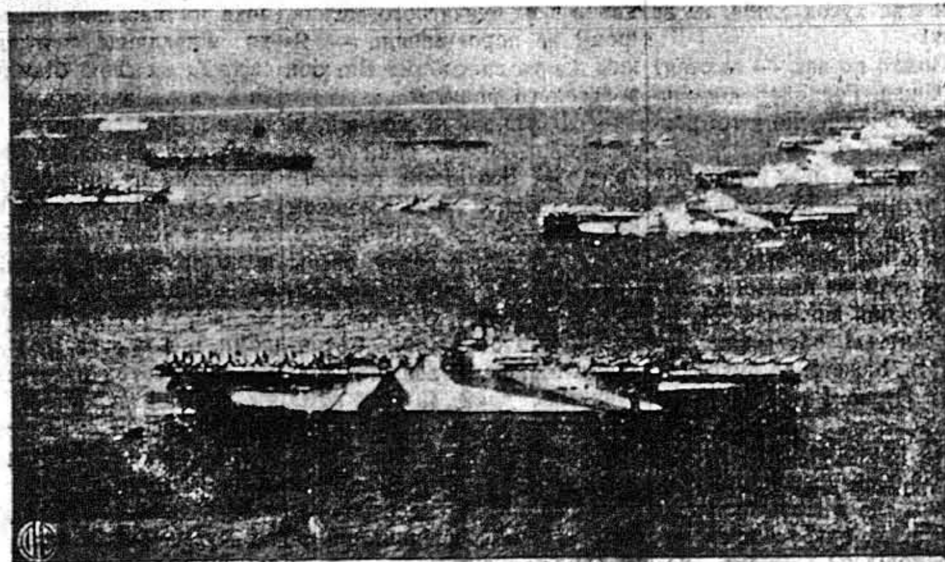
Шведська газета „Тідінґен" доносить з Німеччини, що там можна обсервувати справжню повінь самогубств. Газета вяже її з потсдамською конференцією. Самогубства трапляються передусім серед інтеліґенції й бизнесменів. У Берліні вбилося 1,200 німців, у Лайпцигу 600, Франкфурті над Меном 450, а в Кельні 300.

ВІДЕНЦІ ЗАКИДУЮТЬ РОСІЯНАМ РІЗНІ ЗЛОВЖИТКИ

Віденці нарікають перед американськими кореспондентами, що російські війська поводяться в Відні, гейби в столиці ворожої держави. Мовляв, вони насилували багато жінок, ограбили багато домів та забрали з фабрик багато машин і вислали їх до Советського Союзу.

ФІНИ ВДОВОЛЕНІ ПОТСДАМСЬКИМ РІШЕННЯМ

До Стокгольму доносять з Фінляндії, що там панує велике вдоволення зприводу рішення потсдамської конференції про Фінляндію. Фінці добачують у рішенню доказ, що Британія й Росія переконані, що Фінляндія хоче щиро сповнити свої зобовязання.

ЛІТАКОНОСЦІ В УСТАВЦІ.—Шість американських літаконосців кляси Есекс стоять привязані до якоря у далеко на схід висуненій базі в Улігті, в громаді островів Кароліни. Зліва направо такі кораблі: Васп, Йорктавн, Горнет, Тикондерога. На самім краю є Лексинґтон. База є така велика, що може помістити цілу фльоту.

СКИНУЛИ ПЕРШУ АТОМІЧНУ БОМБУ НА ГІРОШІМУ

У неділю вечором скинено на японське місто Гірошіму з американського літака одну атомічну бомбу. Вона вдарила місто, що мало до війни 318,000 мешканців, зо силою 20,000 тон „Ті-Ен-Ті", найсильнішого досі відомого вибухового матеріялу.

Який наслідок мала ця бомба на місто, самі американці не могли ще ствердити, бо місто відразу закрилося такою непроникнимою хмарою диму й копоту, що вона не уступила навіть у кілька годин опісля, коли для реконесансу над місто полетіли інші літаки.

Японці зо свого боку закривають перед американцями результати вибуху. Японське радіо подало населенню тільки, що Гірошіма була предметом нападу американського з новою бомбою. Одначе, воно дещо подало зо заяви президента Трумана про цю нову бомбу. Натяки на страшне знищення, спричинене атомічною бомбою, можна вичитати наперед у заяві японського уряду, що мовляв він ще розслідже розміри знищення від бомбового рейду на Гірошіму, далі в нарікання уряду проти американців, що мовляв вони вибрали собі за предмет нападу місто, в котрім є так багато жінок, а нема ніяких воєнних обєктів, нарешті в радіовій оповістці, що весь залізничий рух до й зо Гірошіми зовсім перерваний.

ЗАЯВА ЧОРЧИЛА ПРО АТОМІЧНУ БОМБУ.

Британський премієр Атлі опублікував заяву бувшого британського премієра Чорчила про праці Британії для розкриття тайни природи, що завершилася придуманням атомічної бомби.

Показується зо заяви, що британські вчені були добре свідомі небезпеки для Британії й цілого світа, якби так німецькі вчені були відкрили цю тайну й зужили її практично, поки її відкрили би вчені аліянтських країн. Британський уряд пішов ученим на руку й в цей спосіб почалися між німецькими вченими з одного боку та британськими й американськими вченими з другого справжні перегони. Америку притягнено до співпраці передусім тому, бо британський уряд боявся робити досліди й досвіди в Британії зогляду на можливість німецької інвазії Британії, та можливість, що в такій інвазії секрет попав би в німецькі руки. „Бог милосердний хотів", каже Чорчил, „що британська й американська наука випередила німців". Якби німці мали були цей секрет раніше, вислід війни був би зовсім інший.

Чорчил розкрив теж у своїй заяві, що британський уряд слідив докладно через своїх шпигів за поступом німецьких розслідів та нищив німцям лябороторії. В одному випадку командоси знищили в Норвеґії тайні німецькі ляборатерії, що вже були близькі активних результатів.

400 ЛІТАКІВ З ОКІНАВИ БЄ ПО ЯПОНІЇ.

Американська летунська база на японськім острові Окінаві виправила 400 великих бомбовиків, найбільше число, яке досі звідти вилітало, на рейд проти японського міста Тарамізу, що лежить над заливом Каґошімою на острові Кіюшу.

Американські бомбовики робили того самого дня рейди по різних японських позиціях на сухомемі Азії, від Кореї на півночі аж по півостров Лючов на полудні.

КИТАЙЦІ ДОБУВАЮТЬ ЩЕ БІЛЬШЕ „ІНВАЗІЙНОГО ПОБЕРЕЖЖЯ".

Китайські війська вломалися в південно-китайський порт Єунґконґ та очистили з японців пять миль китайського побережжя Гонґ Конґу. Це побережжя називають тепер інвазійним, бо японці сподіваються, що Американці там будуть висаджувати війська для окупації Китаю.

У Єунґконґу, що лежить 120 миль від Кантону, головного міста південного Китаю, йдуть завзяті вуличні бої.

КРІЗА В ЯПОНСЬКІМ ХАРЧУВАННЮ.

Японський віцеміністер добробуту закликував у понеділок радіом японців їсти голову риби та лупину й листя редькови. Він радив теж додавати до своєї їди більше фасолі й кукурузи. Пригадував теж японцям, що в Японії росте коло 400 родів їдомого хабазя й трав. „Наш народ є дуже щасливий" — говорив він, „що він має стільки родів їстовних ростин".

ПЕРШІ КАНАДІЙЦІ ПРИБУЛИ НА ПАЦИФІЧНІ БАЗИ.

На передові воєнні позиції на Пацифіку прибули перші канадійські війська.

За заявою команди, є це передня сторожа канадійської боєвої сили Пацифіку, що евентуально буде начисляти 30,000 вояків.

Канадійська фльота теж візьме участь у японській війні. Вона буде репрезентована в ній 60 кораблями, в тому числі 2 літаковозами, 2 кружлякками, нищителями й фриґатами.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of Octobed 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИ БЕЗРОБІТТЯ

Сенатор Вандерберґ з Мишиґену написав лист до секретаря праці Швеленбака й запропонував йому скликати в найближчім часі конференцію всіх ґруп, заінтересованих у „промисловім мирі". За такі ґрупи сенатор признає три: підприємців, робітників та уряд. Отже вони мали би зїхатися на конференції для того, аби зовсім щиро поставитися до питання потреби промислового мира, бо мовляв як не буде промислового мира, то в Америці настане зараз по закінченню війни хаос. Конференція мала би придумати „кодекс", себто низку правил, для взаїмного поступовання.

Секретар праці заявився за саму ідею, висказану в листі сенатора, та запевнив сенатора, що він береться негайно зробити все потрібне, аби цю справу підготовити на стільки, аби президент Труман міг узятися за справу зараз по своїм повороті з Европи. Каже секретар праці, що він думав про потребу скликання конференції підприємців і робітників уже від кількох тижнів, ба навіть піднімав справу публично.

Коли заяву секретаря праці можна вважати прихильним відкликом збоку федерального уряду, то подібні прихильні відзиви для цієї пропозиції сенатора Вандерберґа вийшли теж від речників орґанізацій промисловців і робітників, котрі належуть до Военної Ради Праці.

У цей спосіб ще поки минула доба проголошення листа сенатора Вандерберґа, його пропозиція найшла собі засадниче приняття серед частин трьох згаданих ним ґруп. Правда, секретар праці це ще не ввесь уряд, як промисловці й юніоністи, що належать до Военної Ради Праці це ще не всі орґанізації промисловців та не всі робітничі юнії, всеж таки й це є вже поважний голос за цю конференцію. Колиж до цього за ідею заявляється ще президент Торговельної Палати Злучених Держав, то це знак, що ідея не найде собі багатьох ворогів.

Що такої конференції треба вже тепер, ніхто цього не заперечує. Правда, війна ще не закінчилася й ще може потягнутися кілька місяців, одначе як вона скінчиться, тоді буде запізно братися до розгляду засобів запобігти безробіттю. Безробіттю треба запобігати, поки його ще нема. Коли вже воно нам сяде на карк, тоді в краю справді буде тільки величезне замішання, серед котрого всі чинники, і уряд, і промисловці, і робітничі орґанізації можуть легко потратити голову.

Скликати таку конференцію тепер не є завчасно. Можна скорше припустити, що це може бути навіть запізно. Одначе шанси є, що коли поспішитися, то ще можна зробити все, що можливе, для здержання неминучого безробіття та випливаючого з нього хаосу.

ГОРЕ БЕЗДОМНИМ

З Европи доносить Допомогова й Реабілітаційна Адміністрація Обєднаних Держав (так звана „УНРРА") тоном самохвальби й радости, що дві третині, бо коло 65 процентів всіх людей, що найшлися при кінці війни поза батьківщиною, а в межах трьох окупаційних зон Німеччини, а саме Америки, Британії й Франції, вже вернулися домів.

Показується, що цих осіб було разом у тих зонах Німеччини 6 міліонів 340 тисяч. До 30. липня з них виїхало домів 4 міліони 166 тисяч. Виїхали вони до 17 різних европейських країв. Остається тепер до репатріяції 2 міліони 74 тисячі 182 особи.

Найбільшу одиноку групу цих нерепатріованих ще осіб становлять особи польської „національности", котрих тепер живе у таборах трьох зон 899 тисяч 950 осіб. Каже Дру Мидлтон, що серед цих людей німецька пропаганда проти большевиків зробила сильне вражіння, і вони бояться вертатись у рідний край. Тільки нечисленні поляки користають з можливости повороту до краю, як така нагода приходить.

Другу найбільшу групу нерепатріованих осіб становлять росіяни, котрих є 465,242 особи.

Третьою найбільшою групою є італійці. Їх є у трьох німецьких зонах 238,148 осіб.

Четверту групу становлять громадяни прибалтійських держав: Естонії, Литви й Лотви. Їх є 83,920 осіб.

Цих останніх видно зачисляли в осібну групу від групи росіян певно зогляду на те, що давніше признавано осібні балтійські держави. Зате українців у тих перечисленних осібно не згадується, хоча нема найменшого сумніву, що вони є між „поляками" й між „росіянами". Не взято під увагу українців певно тому, бо допитуючи людей, що найшлися поза батьківщиною в Німеччині, питалися тільки за державну приналежність, а не за національну приналежність. Через те треба би припускати, що між 899,950 „поляками" й між 465,000 „росіянами" є багато українців.

Щодо розділу невідправлених домів осіб між окупаційні зони, то в британській зоні є їх найбільше: 1,260,137 осіб, або 57 процентів; в американській зоні є 742,515 осіб, або 34 проценти; в французькій зоні 171,530 осіб.

Очевидно, три окупаційні зони Німеччини не вичерпують суми бездомних людей в Европі. Є їх передусім немало в Чехословаччині. В самій тільки частині, занятій американськими військами, є їх тепер 143,150 осіб. Є вони теж в Австрії, бо 107,845. Отже разом поза окупаційними зонами Німеччини є ще 250,995 осіб не повернених до рідного краю.

Каже „УНРРА", що доля цих утікачів останніми часами значно поправилася. Збудовано для них бараки й табори, поправлено їх харчі. Помагають при тім правильні допомогові орґанізації та чисто військові власти. Одначе, всі признають, що цьому життю ще далеко до рівня нормального й здорового життя. Доказ поправи добачують між іншим в обниженню злочинів.

Найбільшу частину тягару піклування за тих людей перебирає на себе „УНРРА". Дня 31. липня „УНРРА" мала 2,828 робітників та 38 добровільних аґенцій, що тільки тим займалися, що піклуванням за цих людей поза батьківщиною.

Цікаве додаткове світло на справу кидає статистика тих, що їх вислано назад до їх батьківщин. Між тими на першому місці є совєтські громадяни, котрих було 1 міліон 660 тисяч. На другому місці французькі, з котрих репатрійовано 1 міліон 449 тисяч. До Голяндії виправлено 261 тисяч до Бельгії 286 тисяч, Люксембурждів вислано до одного. В цей спосіб північно-західний терен війни вже немовби усталений щодо свого населення.

З поляків вернулося домів усего 45,000. У тому числі зараховано вже тих поляків, що з окупаційних зон Америки, Британії й Франції перебралися до тої частини Німеччини, що находиться під окупацією совєтських військ. Не береться зате під увагу ні німецьких евакуантів, що жили в Чехії й Австрії, ні політичних ворогів нацистичного уряду з Франції, Голяндії, Бельгії й Норвеґії. Не повернено домів теж тих, що їх німці вспіли вбити в концентраційних таборах; з 234,000 жидів, депортованих до Німеччини, повернено всего 10,000 жидів.

Що всі ці дані не є вичерпуючі, виходить ясно зо заяви Департаменту Війни в Вашинґтоні, що з таборів в американській окупаційній зоні виправлено домів до різних країв Европи по день 17. липня 3 міліони 848 тисяч осіб та що в той день оставалося в тих таборах до висилки домів ще 3 міліони 848 тисяч осіб.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ!

Рішення конференції про Німеччину

„Аліянтські армії окупують цілу Німеччину, а німецький нарід почав покутувати за страшні злочини, поповнені під проводом тих, котрих цей нарід признав і сліпо слухав у години поводження" — так сказано в звіті з конференції Трьох Потуг в уступі III., де говориться про Німеччину.

Опісля згадується в звіті, що осягнено на конференції згоду над політичними й економічними засадами спільного поступовання Аліянтів супроти переможеної Німеччини впродовж контролі Аліянтів. Згода має на цілі виконати постанови Кримської конференції в справі Німеччини. Німецький мілітаризм і націзм буде викорінений і Аліянти згідно, як тепер так і в майбутности, пороблять старання, щоб Німеччина ніколи більше не була загрозою для своїх сусідів ані мирови світу.

Не є ціллю Аліянтів знищити або поневолити німецький нарід, пишеться в звіті. Наміром Аліянтів є, щоб німецький нарід дістав нагоду приготовитися до відбудови свого життя на демократичній і мирній основі. Коли їх власні змагання будуть постійно звернені в тому напрямі, тоді стане для них можливим у свойому часі заняти місце серед вільних і мирних народів світу.

Умова Аліянтів така:

Найвищу владу в Німеччині справують начальні команданти військових сил Злучених Держав Америки, Анґлії, Совєтського Союзу і французької Републики, кожен у своїй смузі на підставі інструкцій від своїх урядів, а крім цього ще й спільно як члени контрольної ради для цілости Німеччини. Наскільки це можливе буде однакове трактування німецького населення у цілій Німеччині.

Ціллю окупації Німеччини є: цілковите розброєння і відмілітаризовування Німеччини і знівечення її контролі над усім німецьким промислом, який надававсяб для военної продукції. Для цієї цілі цілковито будуть знищені сухопутні, морські і повітряні боєві сили із усіми орґанізаціями, установами, школами, ґенеральним штабом, офіцирським корпусом, ветеранськими орґанізаціями, клюбами і товариствами, які хочаб лише нагадувалиб військову традицію німців. Таксамо мається знищити всю зброю, виряд, амуніцію. Крім цього буде знищена орґанізація націстів і їх установ.

На це місце треба приготовити переміну цілого німецького політичного життя на демократичних засадах для евентуального мирного співділання Німеччини у міжнароднім політичнім життю. Має бути усунена всяка розбірчивість щодо віри, раси і політичного переконання. Военних крімінальників мається притягнути до відповідальности на підставі списків, а членів націстівської партії усунеться від усяких відповідальних становищ, щоб вони не перешкаджали у введенню демократичних засад і установ в Німеччині.

Німецька освіта має бути поведена в демократичнім напрямі, а таксамо і судівництво. Адміністрація краю має бути здецентралізована на це, щоб місцеві громадські чинники могли взяти участь в управі громад та краю. Політичні й інші орґанізації й партії будуть мати право зібрання й дискусії, а вибір урядовців по громадах, округах та провінції буде введений так швидко, як це буде можливе. Через якийсь час не буде центрального німецького уряду, хоч для деяких справ будуть настановлені центральні департаменти під проводом державних секретарів, як у ділянці фінансів, транспорту та комунікацій, під доглядом Контрольної Ради. Свобода слова, релігій і преси буде дозволена, на скільки не буде противна військовій забезпеці.

Продукція амуниції і всілякого военного знаряддя є заборонена, а таксамо і виріб усіх матеріялів, які моглиб служити для военних цілей. У свій час німецьке господарство буде здецентралізоване, щоб недопустити до створення великих спілок (картелів). Головну увагу звертається на розвиток німецького сільського господарства. Упродовж окупації Німеччину будеться трактувати як окрему економічну одиницю і в тім напрямі підуть відповідні зарядження, як щодо вивозу і ввозу так і щодо копалень, банковости, обігу гроша, податків, комунікацій. Для мешканців, відтягнувши відшкодування, залишиться тільки харчів і інших життєвих продуктів, щоб населення не терпіло більшої нужди ніж інші краї.

Для цієї цілі аліянтська Контрольна Рада постарається про відповідне розділення продуктів і харчів. Для такої цілі німецькі автономні власти будуть співділати з Контрольною Радою, особливо при направах понищених фабрик та комунікацій, домів та рільництва.

Щодо німецької території, то на жадання Совєтського Союзу установляється на Сході Німеччини ґраничну лінію, яка тягнеться від східньої точки міста Данціґ, на північ від місцевостей Бравнсберґ-Ґолдап до того місця, де стикається границя Литви, Польщі і Східньої Прусії. Конференція згодилася признати Совєтському Союзови місто Кеніґсберґ, положене на схід від цеї лінії, а точне означення цих границь оставляється експертам. Президент Америки і британський премієр згодилися підтримувати це домагання Совєтського Союзу на мировій конференції.

Подрібні постанови про відшкодування творять 4. уступ звіту і про них варт написати окремо.

ДИВНІ НОВИНИ

МІСЦЕВІСТЬ ПРАВДИВА, АЛЕ НЕ ТОЙ СТЕЙТ

У місцевости Мавнт Голі, у стейті Ню Джерзі, живе власниця перегонового коня, який минулого тижня пропав із стайні. Перестрашена пані Алфреда Гек телефонує до бараків стейтової поліції в Коломбос, оповідає тому, хто приймає телефонамати про це, що сталося, а на запит відповідає, що живе при гостиці ч. 39. Здивований стейтовий полисмен відповідає, що такої дороги в стейті нема. Тоді пані Гек каже, що це коло місцевости Мт. Голі. Полисмен знову каже, що такої місцевости у стейті нема. Здивована пані Гек питається, що це за поліційна стація, що не знає стейту Ню Джерзі. На це відповідає голос при телефоні, що він находиться в місцевости Мт. Голі, але в стейті Огайо.

ДУМКА

Ось в мікроскопі створіння:
Більш порошинка за всіх!
Як же живуть вони любо,
Скільки там втіхи у них!

Хвилька родилася в морі —
Подруги нараз знайшлись;
Одна до одній... Зеднались,
В простір кудись понеслись...

Хмарка гуляє по небу,
Хмарка до хмарки біжить,
Сонце палюче сховали,
Землю [illegible]

З неба краплинки спадають,
Тиху розмову ведуть,
Жваві струмки позбирали —
Ріки до моря несуть!

Річ кожна важить до речи:
В світі закон всім один,
Цим тільки й всесвіт держиться,
Всім цей закон без одмін!

Тільки одна ти, людино,
Ти, що усе зрозумів,
Доси ще жити не вмієш,
Як спокон віку не вмів...

Петро Шелест.

ТРИ ШЛЯХИ

Ой три шляхи розійшлися
Трьома сторонами:
Один у низ, другий вгору,
Третій байраками.
Першим шляхом, що найлекший,
Найбільш люди линуть,
Але з тілом і з душею
Всі в болоті гинуть;
Що другий шлях, то—до грошей...
І цей люди люблять...
Вкинуть тіло у роскоші,
А душу погублять.
Що третій шлях — байраками,
Між тернами, будяками,
Де рве тіло гостра глиця,
Де кров стежку заливає,
Ятрить душу тяжка мука...
Тай до правди прибуває.

Не йди, доню, ти до низу,
Не ходи й горою,
Іди сміло між тернами —
Правда за тобою.

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з іміґрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

54) (Всі права застережені)

У час його присутности зайшов у книгарню крикливо убраний чоловічина. Випудрований, наперфумований мов старіюча панна, що не втратила ще надії зловити жениха. Чоловічина мав десь років з сорок, а тут у книгарню прийшли дочки власника, дуже молоді, симпатичні дівчата. Може й вони були причиною пересадної „інтеліґенції" панка. Купив він виніпеґський „Український Голос" і нуж політикувати. З чемности господар мусів розмову піддержувати, спитав — хто він, чи служив в українській армії... Ну, й пішло! Сотник Української Галицької Армії, Лицар Залізного Хреста, персональний адютант Петрушевича і Петлюри одночасно! Щоб ще більше себе показати — загнув з історії, якої, до речи, не знав. Далі на голос почав читати редакційну. Читав добре, якби... кропки й протинки не перешкоджали. Слова немилосердно перекручував на польський лад. Сказав речення по німецьки, далі латинську помовку вжив зовсім не на місці. А Безхатний й тиць йому анґлійсько-латинську граматику під ніс:

— Ви говорите по латині, — каже, — то ось, купіть латинську граматику. Освіжите память.

— А ви також знаєте латинську й німецьку? — освідомився адютант.

— Звідки я знатиму? Я змалку дбав за кусок хліба, не за латину!

— Видно по вас, — адютант посмілішав. Господар посміхкуючись ждав, що з тої розмови вийде.

— На чолі у мене написано? — освідомився Безхатний.

— Не на чолі. Занадто простяком ви не виглядаєте.

— Не всім же панами виглядати. Кожний виглядає так, як йому життєві обставини дозволяють. Кажете, ви були сотником? Певно і докторат маєте?

— Ні, докторату не зміг набути. Польща перешкодила. А сотником ще з початку української війни був! — знов почав розповідати адютант, очевидно більше для дочок господаря, чим для Безхатного.

— Ну, сотником невелика річ бути — заглузував Безхатний, вислухавши неоднакове оповідання. — Я, добродію, сотником був вже маючи сім літ від уродження.

— Та не може бути? — видивився на Безхатного сотник, іронії не порозумівши. — Яким же то способом? Ви хіба з високого роду?

— Ні, рід мій ні високий, ні низький. Бачите, який я на зріст. — Безхатний глузував немилосердно. — А сотником був найпростішим способом. У сім літ пас я сотку овець, був отже над ними командантом. А маючи десять років, пас отару рогатої худоби. Сотниками поставали два мої підручні пастушки. Я став отже курінним отаманом.

Щойно тоді адютант порозумів насмішку. Мов буряк почервонів і швиденько забрався. Більше до книгарні не заходив.

Блукаючи голодним по місті, то там, то там встрягав на годину дві роботи. Трапилося, що одного дня в трьох різних місцях заробив Безхатний аж доляра й три четвертаки. Обміркував, що тих грошей вистане йому на цілий тиждень по бохонцеві хліба й літрі молока чи маслянки денно. Трохи відрадніше поглядав на світ. Та на свою біду зустрівся з двома знайомими заможними „бізнесменами". Слово по слові, закликали його до ресторану на вечерю.

За вечерю розхвалилися оба, як то в Канаді їм повезло. В краю працювали у панів, наче на панщині, за ґарнець-два збіжжа. А тут вже покупували доми, мають авта, ну і в банку по пару соток ведеться. Біда тільки, мовляв, що не виплачені ще всі рати за доми, великі відсотки приходиться платити.

Безхатний їв вечерю, бо таки чувся виголодженим, і в той же час думав: — Так, добродії. В краю ви працювали в панів, бо ні на що інше не були здібними. Я ні у кого не працював, жив безбідно, поки не змусили мене свою батьківщину залишити — вороги. Тепер ви, духові плєбеї, чуєтеся панами, а я попав в ряди бездомних пролетарів. Ви виплачуєте доми, авта, без уваги на кризу, бідкаєте, ніколи не чуйтиметеся задоволеними. Я маю доляра і сімдесять пять центів усього майна. І тому, що ви виплачуєте свої доми і авта, платити за вечерю всіх нас трьох доведеться мабуть мені.

Так і сталося. Послугачка написала один рахунок для всіх трьох. Безхатний бачив, що українські „буржуї" не квапляться на рахунок бодай подивитися, хоч вечерю вже зїли. Рахунок виносив доляра двацять центів. Безхатний заплатив, а звернути йому по сорок центів кожний за себе буржуї й не здогадалися. Родитися відмінною від маси людиною у двацятому столітті не варта.

З хати господаря, де „рентував" піддаша, вибиралося двох емігрантів в пошуках праці. Безхатний вибрався з ними. Товариші подорожи — обидва поліщуки й ревні москвини. Молодший, зовсім добрий хлопець, селянин, за те старший мав бути відай конфідентом поліції в Польщі, а засипавшися став тюремним дозорцем. Піджидаючи на тяговий поїзд на схрещенні вулиці з залізницею, стали свідками людського нещастя. Колесами поїзду безробітному-полякови відтяло обидві ноги. Чи він зірвався самий, чи кинуло його під колеса вітром — не знав ніхто. Бідака дякував Богови за те, що живий остався, може свого каліцтва ще не свідомий. Безхатний зжахнувся. Смерть здавалася йому не такою страшною, як життя каліки. Колиб трапилося нещастя з ним — чув, що мав би ще настільки сили волі, щоб положити під колеса голову. Їхати тяговим поїздом не наважився. Ще більш перестрашилися його припадкові співтоваришi. Ті заприсяглися ніколи поїзду в русі не чіпатися. (Далі буде).

Микола Чубатий.

ЕВРОПА КОЗАЧІЄ

I.

Наполеон, предвиджуючи свій невідкличний конфлікт з Росією, сказав, що Европа буде републиканською, вільною під проводом Франції або скозачіє. Слово „козацький" зокрема нам українцям може бути менше зрозуміле в такому значінню, в якому його ужив Наполеон. Зі словом козак, український козак ми звикли звязувати поняття героя, свободолюбної людини, борця за свободу національну та соціяльну, бо ми все маємо на думці наших українських козаків. Одначе Наполеон не мав на думці україньских козаків чемпіонів свободи людини. Навпаки Наполеон був дуже добре поінформований про свободолюбність нації та у своїй виправі на Москву плянував навіть влучити Україну в ту ґрупу народів, де вона духово і традиційно від століть належить, себто до народів західної Европи. Плян відокремлення України від Росії та звільнення свободолюбної української нації зпід панування Москви був у Наполеона ясний як конечність зломання сили напів европейського напів азійського кольосу. Коли Наполеон говорив про окозачіння Европи, то мав він на думці тих козаків, що з кинджалом у устах та з нагайкою в руках гасували по вулицях Варшави. Мав він на думці тих напів диких козаків в царській службі, що під проводом Суворова ставали пострахом північної Італії, Швайцарії та полудневої Німеччини, коли аж там завела їх царська політика. Мав він на думці тих напів азійських дикунів, що були виразним протиставленням вояків вільної републиканської Франції, що на своїх прапорах мали виписані кличі: рівности, волі та братерства.

Під козацькою Европою розумів Наполеон Европу, опановану деспотичною Росією при помочи її сліпого знаряддя — царських козаків, зорганізованих Росією з напів диких народів на пограничі Азії та Европи. Під козацькою Европою розумів Наполеон Европу, опановану російським деспотизмом та тероризовану знаряддям російського деспота, його вірною ґвардією — тайної поліції та відданої йому армії. Одним словом Наполеон вже понад сто літ тому висказав побоювання, що коли в західній Европі не стане сильнішої держави, що зможе протиставитися силі російського деспота, то тоді настануть чорні дні европейської цивілізації, сама Европа здичіє, скозачіє.

Два світи в Европі.

Ґеографічне положення европейського суходолу є таке, що його східна частина це рівна площа пригожа до створення великої держави, опертої та стисло звязаної з Азією не тільки економічно, але теж культурно. Західна частина Европи натомість це низка дрібних країв поперетинаних горами та пригожих до створення менших держав з власними культурами, традиціями та з власним економічним життям.

Східноевропейський пень це немов дальше продовження Азії, решта Европи це мозаїка країв та народів, розбитих правда політично, одначе звязаних духово тим лучником, що ми його називаємо західно-европейською культурою. Ці два круги східно та західно-европейський це два окремі світи з окремими способами думання, з окремим поглядом на світ та з окремими методами поступовання в житті.

Серед народів західної частини Европи є вироблене почуття людської гідности, вартости людини, почуття свободи в публичному та приватному житті. Люди східної Европи є прямим протиставленням тамтих. В першім є почування вартости та гідности людини в другім людина це нічого, це б е з в а р т і с н е помело, яким можна кинути, де треба не тільки в часі війни, але теж в часі мира.

В першім є вирозумілість толеранції та розуміння вартости свободи, в другім панує фанатизм, нетолеранція для відмінних поглядів та панування брутальної сили супроти кожного інших переконань.

Річ природна, що низка держав та народів західної Европи зі своїми уподобаннями та переконаннями, що до того сягають глибоко в історію та національну традицію це пригожий ґрунт до конфліктів і в них повна европейська історія. Всеж таки мимо всіх конфліктів серед народів зах. Европи вони становлять свого роду духову цілість, чого не в силі заперечити ніхто. До тої самої духової цілости належить теж Америка так англьосаксонська як теж латинська, бо обі вони походженням західно-европейські.

За провід Західної Европи.

Радою на ці конфлікти звичайно було це, що одна із держав Західної Европи зростала в силу та переймала провід над Західною Европою протиставлючись цій силі, що виростала на східно-европейській площі, прилученій до великих просторів Азії. Тою силою на сході Европи передше впродовж кількох століть була татарська держава, від кінця 17-го століття стала нею Росія, зорґанізована Петром Великим у велику державу, що частинно використала техніку Заходу для свого зросту. Всеж таки й використовуючи для зросту своєї сили техніку заходу Росія лишалася таки психікою Росією, нацією тільки напів европейською, напів азійською.

Провід над ґрупою народів західної Европи переймала, як сказано, одна із держав тої частини Европи, що через різні причини зросла в цім чи другім історичнім періоді в силу. Був час, коли провід західної Европи спочивав в руках римсько-німецького цісарства. Це були часи так званого цісарства римського німецького народу, що тривали цілу другу частину середновіча від половини осьмого століття по початок 17-го століття, коли врахуємо до тої епохи також імперію Карла Великого. Осередок тої західно-европейської імперії раз був у Франції, як за часів Карла Великого, потім пересунувся до Німеччини, згодом до Еспанії та Австрії. Всеж таки цісарство римське німецького народу середних віків це був осередок, около якого гуртувалися менші народи подбіні культурою, психікою, поглядом на життя та способом життя.

Після заломання римсько-німецького цісарства в 17-тім столітті провід західної Европи переймила Франція. В новіших часах за цей провід стали до боротьби Франція та Німеччина. В теперішній війні обі ці держави провалилися та помогли східній азійсько-европейській Росії стати одиноким паном на европейськім суходолі.

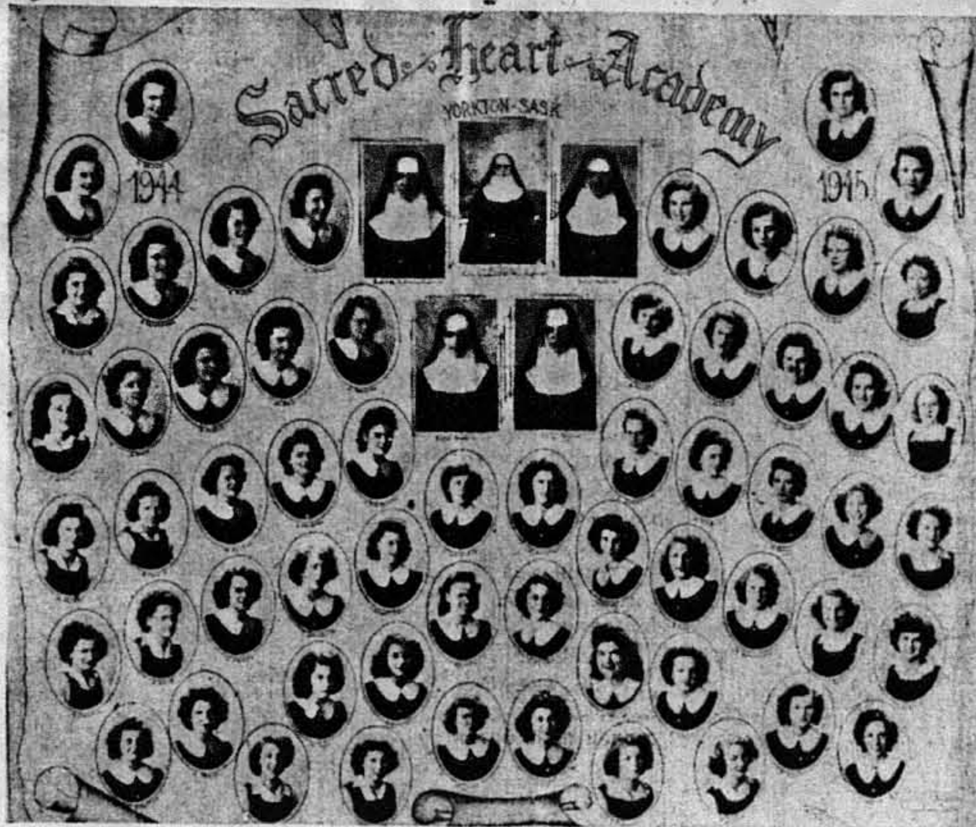
Німеччина та комуністична Росія.

Ролю Наполеона за наших часів хотів відіграти Гітлер, а ролю пореволюційної Франції з початку 19-го століття хотіла відіграти національно-соціялістична Німеччина. Цілий штаб німецької пропаганди під проводом Ґебельса так і голосили безперервно про небеспеку комунізму для Европи, про нове „окозачіння Европи" червоним російським комунізмом. Як спасення для Европи від того окозачіння подавали націсти саме нову націстичну Европу. І тут саме зачиналася траґедія західної Европи, що до проводу нею зголосився такий кандидат, що став нічим іншим тільки новим виданням червоного російського деспотизму.

Націзм виріс на сліпім копійованню способів правління комуністичної Росії. Націзм сліпокопіював советські концентраційні табори, безпощадне нищення противників. Націзм присвоїв собі російсько-комуністичну брутальність, нетоленранцію до противників з додатком нетолеранції для людей іншої раси, фанатизм і безоглядність. Націзм хотів при помочи зґерманізованого большевизму поконати правдивий російський большевизм. Він провалився сам і потягнув за собою в пропасть західну Европу, Европу, яка справді тепер окозачіла.

Як з одного боку Ґебелс мав слушність, коли говорив про небезпеку большевизації та здичіння Европи, бо така небеспека дійсно істнувала, так з другого боку рецепта, яку Ґебелс подавав на ратунок західної Европи, а саме опанування її німецьким націзмом, це був лік, який рішучо не ділав і не міг ділати. Націзм не міг бути успішним протиставленням російському большевизмови, бо сам був нічим іншим, тільки германським большевизмом, створеним так само фанатичними, так само нетолерантними, так само брутальними та нелюдськими наслідувачами російсхкого большевизму.

(Докінчення буде).

ЦЕ УЧЕНИЦІ З АКАДЕМІЇ. Так, з академії й то з української, але канадійської. Славити Бога й ми в Америці маємо українські академії. Ті гарні дівчата, що їх є більше як шістьдесять, всі з вищої школи „гай-скул" з Йорктону в Канаді. З них 13 укінчили 12. клясу, інші в нижчих клясах до девятої кляси. Чи не краще, щоби на тім місци була знимка з американських дівчат?

Дорогі українські Родичі! Чи ваші доньки не варті цего? В нас же в Словтсбурґ, Н. Й., є академія, котру провадять ті самі Сестри Служебниці, що й в Йорктоні. Тепер якраз пора, щоби Ви вписали свою доньку до цеї академії, всеодно, чи вона має девяту, десяту чи одинацяту клясу. Я певний, що колиб наші дівчата й їх родичі розуміли науку й виховання в академіях під проводом сестер, то не лише три академії булоб замало, але й шість не моглиб всіх змістити.

Тому не гайтесь, але шліть чим скорше прохання за приняття вашої доньки до академії в Словтсбурґ, щоби на наступний рік і ваша донька була на знимці в наших часописах між „ґрадуанками" з Академії Пречистої Діви Марії, в Словтсбурґ, Н. Й.

SISTER SUPERIOR, ST. MARY'S ACADEMY AT TABLE ROCK, SLOATSBURG, NEW YORK.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

20. липня 1905. р.

НОВІ ВИДАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.

Д. Д. Пирч став редактором тижневої часописи „Слово" в Канаді. — Вже вийшло 15. з черги число просвітного видавництва „Слово". Книжечка містить сценічний образок в трьох діях з життя хліборобів в Галичині п. з. „Страйк" спід пера о. М. Струтинського.

ЗАМІТКИ.

На запомогу для Української Революційної Партії зложено досі лише $29.50. Чи це гарно? Тепер, коли в Росії все кипить, коли там змагається назадництво з поступом, воля з неволею, темнота з світлом — тепер ми маємо мовчати і приглядатися усьому байдужно? Якіж то з нас патріоти? — Українсько-американські патріоти усяких відтінків забувають на дві справи, а це на великі міста й фарми. Всю свою діяльність зосереджують на малі місцевости, а тимчасом наш нарід по великих містах пропадає без проводу і без просвіти. На фармах ліпші землі займають різні люди, а наші про це не дбають.

УКРАЇНСЬКИЙ БАНКОВИЙ ДІМ У НЮ ЙОРКУ.

Пан А. Хромовський вітворив український банковий дім і канцелярію адвокатсько-нотаріяльну під ч. 334 Іст 20. вулиця в Ню Йорку. Він добре знаний нюйорським і околичним українцям і треба надіятися, що зможе задоволити всіх, хто до нього прийде з орудкою.

ПРОГРАМА УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ПАРТІЇ.

Коли ми взиваємо до складок на потреби Української Революційної Партії в Росії, то це на те, щоб підпомогти її діяльність. Її програма, подана у відозві, така: ...Треба, щоб усім народом управляли виборні від усього народу (від чоловіків і жінок однаково)... Таке правління, де сам народ через своїх вибрних управляє сбою, зветься народнім правлінням або демократичною републикою... Треба добиватися, щоб у нас на Україні був сойм; щоб було самоуправління, або, як кажуть, треба добиватися автономії для України... Прокиньмося ми українські робітники до бою за свої інтереси та ставаймо в ряди соціял-демократів, цих борців за долю робучого люду, що складають нашу Революційну Українську Партію.

НОВІ УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ.

Рада церковна в Деслодж, Мо., складає сердечну подяку за складки і жертви на українську церкву, яка має будуватися. В імени комітету: Григорій Ревак, секретар. — Перше богослуження в новій церкві в Ню Бритен, Конн., вдправив о. Велигорський іна Сошествіє св. Духа. Тамошній дяк п. І. Ходжай оснував хор, який складається з 30 осіб.

УКРАЇНСЬКА КОЛЬОНІЯ В ТЕКСАСІ.

Іван Ковальський з Марлін, в стейті Тексасі, пише, що в околиці Бремонт є около 200 родин українців, а мають польського ксьондза; в Марліні є 8 родин українських, а коло 40 польських. Українці походять з повіту Гусятин у Галичині.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти. А просвіта — це сила.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

І. Троняк

СУМЕРК ВАРШАВИ

(Спомин)

(Докінчення).

„Для розради" велів був президент міста вийти кільком вуличним орхестрам у місто та приграватп голодним людям під акомпаніямент бомб та гранат ворога. Мовляв, щоб ворог не думав, що облога заломить духово населення. Трагічно і дивно виглядало, на тлі руїн і трупів Варшави, авто „Ліги Морської і Кольоніяльної", що обвозило по окруженому місті останніх імперіялістів. Через гучномовець домагалися вони від світу... кольоній.

Повітрям неслися у світ вістки від дипльоматичних станиць різних держав. Вони повідомляли свої централі, що, покищо, усі в окруженому місті цілі і здорові. Їм небаром дозволено опустити місто. По їхньому відїзді обстріл і бомбардування міста кріпшали з дня на день. На трупів, що на очах падали на вулиці, ніхто не звертав великої уваги. Смерть сталася була самозрозумілим буденним явищем.

Правдивою язвою для населення Варшави була під цю трагічну пору крилата брехня про „шпіонів". Через вуличне шумовиння наложили головами багато невинних людей, бо слідження і суди були виключені в суматосі, в огні ворожих гармат.

Була північ. З Ігорем та Костиком вибрався я ген на далеке передмістя, де мали продавати хліб. У цілковитій темряві бродили ми крутими вуличками в напрямі пекарні при вул. Пулавскій. Понад нашими головами густо літали ґранати. При кожному їхньому свисті ми всі три на хвилинку приставали в якійсь брамі, або прямо під якимсь муром, на хвилинку забували про голод, думаючи про марево смерти;... а там дальше рушали в дорогу... за хлібом. Одна з міських площ (Люблинської Унії) була ясно освітлена. Горіла вежа костела, що смолоскипом присвічувала противникові у темені ночі при обстрілюванні міста. Густо тут рвалися ґранати. На недалекому травнику лежав убитий кінь. Кілька жінок і мужчин вирізували собі з нього кращі кусні мяса. У зареві вогню виглядав цей образ страшно. Як легко може людина стати неситим вовком! Мовчки проходили ми побіч і кожний думав, що осьтак і нам небаром прийдеться зробитись неситими звірюками та рвати кінське стерво...

Хоч хліб мали видавати щойно в девятій годині ранку, черга людей перед пекарнею була вже понад один кільометер довга. Треба було ждати. На хліб. Ненадійно вдарив у чергу ґранат і убив девятеро осіб. Без зворушення забрано трупів на бік. Позаду тішилися голодні живучі, що посунулися на десять місць вперід... Девять бохонців хліба для живучих — більше!... Смерть жорстока. Але життя невмолимо диктує. Голод і жажда життя були сильніші за всі інші почування. Хліба вистарчило ледви для кількох сот! Тисячі голодних мешканців столиці знову відійшли без нічого, щоб завтра знову шукати за хлібом і надіятися на визволення з обіймів смерти.

Дні, хоч довжилися, таки проминали. Була неділя. До полудня ворог сильно обкладав ґранатами всі частини міста. По полудні зробив собі противник перший раз коротку передишку. Стало тихо. Цю мертвецьку (дослівно!) тишу перервав ненадійно страшний крик, що нісся далеко по місті і скликав в цю сторону товпи людей. Підійшов і я ближче товпи. На вулиці стояв старець з піднесеними до неба руками і взивав Бога на оборону та бідькався і грозив Йому за те, що Бог такий жорстокий. Збожеволів був біполаха у цій несамовитій, мертвецькій тиші. Населення так призвичаїлося було до свисту ґранат, що тиша здавалася всім не нормальним станом. Тихенько ходили заплакані люди в це недільне пополудня по місті, оглядали руїни і пожежі та відвідували рідних та знайомих. Багато з них уже не було між живими.

Нічцю зачало знову місто трястися від експльозій великих стрілен. Стріляла ворожа найтяжча артилерія. Попри наші вікна зачали ґранати так близько зі скаженим свистом і виттям перелітати, що наш „маестро" рішив таки встати з ліжка і проходжуватися по сусідній їдальні. Він думав, що я, як звичайно підчас нічних обстрілів — спокійно сплю; тому прийшов мене збудити „на всякий випадок". Але й я вже давно вслухувався в цю пекольну музику сталі і заліза. До світанку не вгавало.

Зачався третій тиждень облоги. Настав день 25. вересня 1939 р. Огонь артилерії противника дещо ущух, але не уставав. Раннім-ранком вибрався Ігор з Костиком, мимо моїх відрад, у місто. Мовляв десь там на передмісті, недалеко фронту, продають... огірки.

У нас кінчалися саме всі запасні харчі. Ледви люди повставали з нічних криївок, як небо і земля захиталися від гуку і реву моторів ворожих літаків. Ми відчули, що настав остаточний наступ на варшавську твердиню... Не по суші-землі, не по барикадах — лише з повітря. По короткій обороні вмовкнула міська протилетунська артилерія. Завмерло й тарахкотіння скорострілів, що густо стояли на дахах і на барикадах. Град бомб з повітря однак не вгавав. Місто ходором ходило від страшних експльозій. Майже що другий дім був поцілений, як не розривною, то запальною бомбою. Здавалося, що настав уже кінець усім, що ніхто не вийде живим з цього пекла. Цілий день — станув роком. Бомбардування не вгавало аж до вечора. Безупинно стріляла теж артилерія ворога на недобите місто. Камениці, де ми мешкали, не поцілено, хоч кругом залишилися зі сусідніх домів лиш горіючі румовища. Я до сьогодні дивуюся: що ця стара „рудера" встоялася тоді. Чи ще стоїть вона?

Смеркло. Літаки противника відлетіли і не верталися. Настала коротко триваюча тиша. На дах нашого будинку впала була мала запальна бомба. Під синім, щораз то вибухаючим полумям бомби, бляха палилася мов папір. При гашенні пожежі оказався „героєм" наш маестро. З даху бачив я ціле місто. Воно стояло в полумені. Дими і курява всеціло закрили заходяче сонце і воно лиш денеде, мо крізь щілини, гляділо крізь дими на людське горе і трагізм, що в морі вогню розлилися по місті. Гасити вогню не було змоги, бо не було води. Тому все горіло повільно і страшно та вигарядо до дна. Кругом, як далеко сягав мій зір, палали пожежі. Вдолині, на вулицях, увихалися люди мов мурашки рятуючи останки своїх дібр. Образ міста був несамовитий. Дійсно лише нелюд Нерон міг творити вірші та співати невдалі гимни при гарфі на вид подібної пожежі Риму у старовину. Звичайній людині — ниє серце на цей вид страшного знищення і смерти і боязнь Божа проймає душу...

Наш Ігор щасливо вернув домів. Зійшлися ми разом, провірили, чи всі є в живих і усміхом привітали себе. Бо хоч Ігор і Костик не принесли нічого з міста — ми тішилися, що живемо. Ми хотіли жити!

Настала ніч. Гармати знову загули. Поціливши велике огнище, ґранати вибухали в огні. Високо в небозводи вилітали міліони іскор. Багато таких „бенгальських огнів" можна було бачити цеї ночі в Варшаві.

Ще один день минув у голоді і під легким обстрілом артилерії, а там понеслася у світ вістка:

„Варшава здалася".

* * *

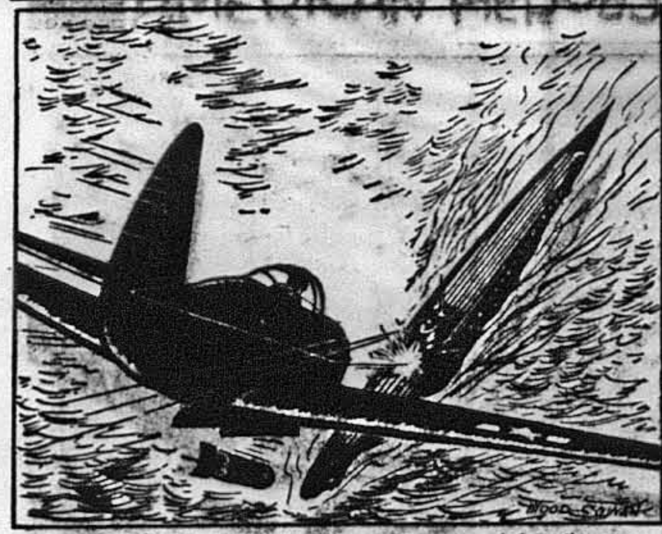
Точно через місяць вернув до нас мій дядько. Передерся з іншими крізь ворожий фронт і вернув до родини. Велика це була радість для нас усіх. Він оповідав про страхіття, що їх пережив. Він оповідав...

А я, задивлений засльозеними очима в зарево горіючої Варшави, повторяв собі в душі: „З нами Бог"...

Віяло страшною пусткою...

Настала темна ніч...

AMERICAN HEROES
by WOODY COWAN

LT. LETSON S. BALLIETT, Reno, Nev., awarded a silver star medal, showed conspicuous gallantry in holding a submarine at bay in the Atlantic. As pilot of a Navy torpedo bomber that War Bonds helped to supply, Lt. Balliett, on routine patrol, sighted the German undersea craft fully surfaced and immediately went into action. He let go depth charges across its stern, bracketing and damaging the ship. In the face of anti-aircraft fire, he returned to strafe the submarine and then kept it constantly under surveillance.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

МІСТО НЮ ЙОРК.

З життя організацій.

Бр. св. Володимира, відділ 130 У. Н. Союзу, що вступило вже в сорок другий рік свого життя, мало не одну нагоду навчитися на власних обставинах, щоби не надіятися на чужі сили. Отже беруться браття самі до роботи, пишуть як вміють і помагають біднішому братови. Так сталось цього року в місяцю лютім. На зборах обговорено, як дати поміч нашим нещасним жертвам війни, порадились і ухвалили, щоби до резервового фонду ще додатково кожний член заплатив 75 центів. Секретар фінансовий їх колектує при місячній вкладці, але не сказано, як сколектувати від тих членів, що вже заплатили однорічну вкладку. Показалось, що робота іде помалу, отже беруться наші браття другий раз до обговорювання тої справи, і кажуть, що не центами, але долярами, а то і десятками долярів, як кого стане. Треба дати поміч нашим жертвам війни. Видруковано „Відозву" і розіслано до всіх членів, і добровільні датки принесли ліпший вислід.

Зложили так: Никола Кравчук $20; по $15: Антін Горішний і Іван Тимців; по $10 Михайло Коваль і Михайло Белків; по $5: Павло Стахів, Никола Підгайний, Дмитро Шагай, Іван Ковалишин, Михайло Кравчук, Іван Серединський, Григорій Гладкий, Стефан Бриґідир, Павло Боднар, Антін Карпович, Іван Дайшин, Петро Слободян, Анна Олексович, Григорій Микитишин, Михайло Стець, Йосиф Серетний, Олекса Андрусяк, Теодор Складанюк, Стефан Сакман, Йосиф Палеґа, Т. Михайлів; С. Турчин $4.25; Й. Павша $3.НТ; по $2: П. Малець, Мирон Кровіц, Іван Букіль, Іван Лесняк, Михайло Дутко, Іван Солтис, Марія Скалацька, Михайло Желем; по $1: Теодор Книшевич. Дрібними датками $35.75. Разом зібрано $235.70.

Ухвалено присутними, щоби рівні сотки долярів передати через „Свободу" як поміч нещасним жертвам війни, оставші решта грошей передати через Українсько Американський Допомоговий Комітет і це уряд братства зробив. Треба взяти під розвагу, що декотрі члени нашого Братства зложили свої датки на вічу 1. липня в Ню Йорку, інший через Обєднаний Комітет, декотрі через „Свободу" ($100), отже можнаб начислити гарну суму. Так наше братство св. Володимира, відділ 130 У. Н. Союзу живе, дає поміч по змозі, і буде старатися виконувати братський обовязок, як довго буде наше членство жити.

Павло Стахів, предсідник;
Никола Підгайний, касієр;
М. Коваль, секр. фін.
І. Серединський, секр. рек.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Збори 204. відділу відбудуться в суботу, 11-го серпня, в год. 8:15 ввечір, в галі укр. правосл. громади, 334 Іст 14. вул. — Уряд.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Збори Сестр. Благовіщення, від. 125, відбудуться в неділю, 12. серпня, в год. 1. попол., в парохіяльній гали при Оклей і Райс ул. — Ксеня Плитяк, предс.; Петронеля Яворська, кас.; Іванка Подола, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Тов. У. Н. Союзу, від. 292, подає до відома усім членам, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. серпня, в годині 12:30 пополудні, в гали У. Н. Дому, 4655 Мартін ул. Просимо всіх членів прийти на збори. Старайтеся усі платити вкладки на час. Рівнож не забувайте про потерпівших в наслідок війни. Хоч війна в Европі скінчена, але терпіння нашого народу не скінчилися — І. Форись, предс.; П. Кізел, секр. І. Андрусевич, кас.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Зап. Січ, від. 367, відбудуться в неділю, 12. серпня, в год. 7:30 пополудні, в галі церковній. Просимо всіх членів явитися на збори, вирівнати свої вкладки і належитости та забрати свої чеки дивіденди. Просимо не забувати про приєднування нових членів. — За уряд: А. Бабій, Т. Песко, Р. Дмитрів.

СКРЕНТОН, ПА. — Місячні збори Тов. Над Збручча, від. 280, відбудуться в неділю, 12. серпня, в год. 2. пополудні, в У. Г. Клюбі, 608 Вест Лакавана Еве. Взиваємо членів старатися платити свої належитости на час. — За уряд: О. Запоточний, Р. Рубльовський.

ПАЛМЕРТОН, ПА. — Бр. св. О. Николая, від. 369, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться 12. серпня, в год. 6. ввечір, в галі церковній. Просимо членів прийти заплатити свої вкладки. Маємо також справи до полагодження. — М. Куба, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Укр. Нац. Зап. Тов. Дністер, від. 361, повідомляє всіх своїх членів, щоб взяли участь в цих дуже важних місячних зборах, що відбудуться в суботу, 11. серпня, в год. 8. ввечір, в церковній гали, 28 Іст 7. вул. Обовязком кожного члена є прийти на ці збори, де буде дуже важна програма. Взиваємо тих членів, що ще не забрали своїх чеків дивіденди, щоб прийшли і забрали. — За уряд: М. Малетич, предс.; П. Кучма, фін. секр.; І. Галичин, кас.; В. Павлів, рек. секр.

КЛИФТОН, Н. ДЖ. — Збори Тов. Укр. Січ, від. 182, відбудуться в неділю, 12. серпня, в годині 2. пополудні, в гали парохіяльній, 45-47 Гоуп Еве., Пасейк. На порядку нарад є справи до полагодження, тому просимо членів прийти на збори. Довгуючих членів напоминаємо вирівнати свої залеглі вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — О. Боднарчук, предс.; Г. Яськів, секр.

ФРЕНКФОРД, ПА. — Місячні збори Тов. ім. Д. Вітовського, від. 268, відбудуться в суботу, 11. серпня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 2171 Вакалінґ ул. Просимо членів прийти на збори в означений час, бо є важні справи до полагодження. Пригадуємо довгуючим членам, щоби поможности сплачували свої залеглости. Просим не забувати про приєднування нових членів. — За уряд: В. Питель, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Місячні збори Бр. св. Василія, від. 339, відбудуться в суботу, 11. серпня, в год. 7. ввечір, в Домі Громади, 3322 Н. Лавренс ул. Взиваємо всіх місцевих і позамісцевих членів бути на цих зборах. — За уряд: І. Сорока ст., предс.; І. Сорока мол., кас.; А. Хромяк, секр.

ПОШУКУЮТЬ

ВОЛОДИМИР ПИЛИПИШИН,
із села Саранчуки, повіт Бережани, пошукує своїх братів, або знайомих з роду

ДУБЛЯКИ,

що живуть в Америці. Хто про них знає, або вони сами, хай зглоситься листовно на таку адресу:

WASYL PUPA
1817 MIDLAND AVENUE,
YOUNGSTOWN 9, OHIO

ТАРЗАН, ч. 1224. Конець світа.

З Тарзанового горла вийшли два слова, що скидалися на рик звіра: „Я йду!"

І незадовго він уже йшов лісом, шукаючи за слідом великого нищителя.

Багато тижнів опісля він попав на перший слід. Як він сидів вечором в одному селі, небо прояснило нагло від сліпучого блеску.

Тубильці затряслися, а їх вожд заявив: „Там на сході, великий бвана, починається конець світа".